

УДК 34:376-054.62(477)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/32.214702>

Ольга ПОЛЯКОВСЬКА,
 orcid.org/0000-0001-5529-741X
 аспірантка кафедри педагогіки

Криворізького державного педагогічного університету
 (Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна) polyakovskay@gmail.com

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ РЕГЛАМЕНТУВАЛИ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ В УКРАЇНІ ВПРОДОВЖ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Актуальність теми статті полягає у зростанні попиту на послуги сучасного вітчизняного ринку міжнародної освіти, що зумовлює необхідність покращення й оптимізації системи підготовки іноземців у нашій країні. Отже, постає проблема розробки нового механізму роботи з іноземними студентами, який би поєднував у собі максимальну ефективність досвіду минулих років і сучасних освітніх тенденцій.

Відповідно до проблеми дослідження у статті проаналізовано основні державні документи, які регламентували систему підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти України із другої половини ХХ ст., а саме: «Положення про навчання в СРСР громадян зарубіжних країн», «Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів», «Порядок організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства».

Представлено характеристику визначених документів, що вибудовували систему підготовки іноземних студентів в українських закладах вищої освіти, на підставі аналізу вищезазначених документів відстежено загальний рух розвитку системи підготовки іноземних студентів у зазначений період; виокремлено позитивні та суперечливі тенденції змін. Проведене дослідження дозволило виявити сучасне розширення академічних можливостей для іноземних громадян.

Вивчення основних державних документів щодо надання освітніх послуг іноземним громадянам закладами вищої освіти України впродовж другої половини ХХ ст. довело, що специфіка системи підготовки іноземних громадян змінювалася синхронно з історичними, політичними, економічними змінами в нашій країні. Констатовано, що з'ясування тенденцій розвитку системи підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти потребує подальшого аналізу низки нормативно-правових документів різних органів державної влади.

Ключові слова: іноземний студент, система підготовки іноземних студентів

Olha POLIAKOVSKA,
 orcid.org/0000-0001-5529-741X

Postgraduate Student at the Pedagogy Department
 Kryvyi Rih State Pedagogical University
 (Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine) polyakovskay@gmail.com

ANALYSIS OF MAIN REGULATIONS GOVERNING FOREIGN STUDENT' TRAINING AT STATE INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE DURING THE LATTER HALF OF THE XX CENTURY

Research rationale resides in growing demand for educational services of the modern domestic international education market that generates the necessity to improve and optimize the system of foreign students' training in our country. Thus, the problem of developing a new mechanism for working with foreign students, which would combine the maximum effectiveness of the experience of past years and current educational trends arises.

The article is devoted to the analysis of the main state documents that regulated the system of foreign students' training at Ukrainian institutions of higher education in each chronologically selected period of our study, namely: "Regulations on foreign citizens' training in the USSR", "Regulations on admission of foreigners and stateless people to institutions of higher education", "Regulations for organizing the recruitment and training (internship) of foreigners and stateless people".

The characteristics of the key documents that built foreign students' training system in Ukrainian institutions of higher education in each selected period of the study historiography are presented. Based on the analysis of the above documents, the general movement of development of foreign students training system in this period is traced, the positive and contradictive trends are highlighted on the basis of the above regulatory documents. Significant expansion of academic opportunities for foreign citizens is shown.

Analysis of core government documents on provision of educational services to foreign citizens by institutions of higher education of Ukraine in different periods proves that the specifics of foreign students' training system has changed synchronously with historical, political, economic changes in our country. Systematic clarification of trends in the development of foreign students' training system requires the analysis of a huge number of legal documents issued by various public authorities.

Key words: foreign students, foreign students' training system.

Постановка проблеми. Провідною тенденцією розвитку міжнародних освітніх послуг у вітчизняному просторі є зростання зацікавленості іноземних громадян у навчанні в закладах вищої освіти України. Цей інтерес детермінований кількома перевагами, характерними для вітчизняної системи вищої освіти сьогодні, а саме: активною позицією щодо зазначеного питання з боку державних органів влади; зацікавленістю закладів вищої освіти щодо прийому на навчання іноземців, що проявляється у відкритості та доступності інформації про освіту в Україні; відносно доступною оплатою за навчання та проживання; традиційно високою якістю освітніх послуг. Важливо зазначити, що позиція України на теренах міжнародної освіти є результатом багаторічного досвіду державного апарату з управління системою підготовки іноземних громадян. Оскільки система підготовки іноземних студентів існувала в країні ще до отримання Україною державного суверенітету та регламентувалася низкою нормативно-правових документів, які, втративши чинність, були змінені, а з плином часу оптимізовані, модифіковані, вважаємо доцільним проаналізувати досвід минулих років для виявлення основних позитивних тенденцій, що мають бути наслідувані сучасною системою вищої освіти.

Аналіз досліджень. Підготовка іноземних студентів у закладах вищої освіти України (далі – ЗВО) як наукова проблема висвітлюється у працях багатьох вітчизняних вчених. Варто відзначити, що тематичний спектр досліджуваної проблеми досить широкий та у різний спосіб відображає питання підготовки іноземних студентів у вітчизняних ЗВО. З-поміж досліджень вітчизняних науковців є такі: питання адаптації іноземних громадян (О. Бакало, О. Борисенко, О. Іщенко, Д. Порох, С. Селіверстов, І. Семенченко, О. Татяненко, І. Штеймліллер), особливості методики викладання української мови як іноземної (Н. Василенко, Г. Іванишин, В. Коломієць, Т. Кудіна, О. Палка, О. Пальчикова, О. Резван, О. Федорова), шляхи подолання проблем у формуванні комунікативної компетентності іноземних студентів на підготовчому відділенні (Т. Дементьєва, О. Коротун, А. Приходько, С. Рідкозубова), особливості формування міжкультур-

ної та полікультурної компетенції, полікультурного і професійного самовиховання іноземних студентів (В. Головка, І. Зозуля, Н. Калашнік, С. Костюк, І. Сафонова, Є. Степанов, О. Ярубова, пропедевтична підготовка іноземних студентів (Н. Булгакова, Т. Диченко, Т. Довгодько, Н. Зінонос, Я. Кміт, І. Сладких, Л. Хаткова, О.Шарапова, Т. Шмоніна) тощо.

Особливий інтерес для нашого дослідження становлять роботи вітчизняних науковців, які досліджували процес формування та розвитку системи підготовки іноземних студентів в історичній ретроспективі (К. Бендяк, Ю. Гаврилюк, В. Груцяк, В. Гуменюк, Л. Рибаченко).

Вивчаючи наукові доробки вітчизняних вчених, дотичних до порушеної нами проблеми, маємо констатувати дефіцит досліджень, де нормативно-правові документи, що регулюють роботу закладів вищої освіти з іноземними студентами в нашій країні, були б концептуально розглянуті та проаналізовані.

Мета статті – аналіз нормативних документів, які регламентували навчання іноземних студентів у ЗВО України впродовж другої половини ХХ ст., задля виявлення й оцінки тенденцій, які можуть бути наслідувані сучасною системою вищої освіти.

Відповідно до мети нашого пошуку послуговуємося комплексом взаємопов'язаних методів дослідження, а саме: загальнотеоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, систематизація й узагальнення опрацьованих матеріалів) для опрацювання робіт вітчизняних вчених, нормативно-правових документів формування висновків та осмислення перспективи їх застосування; конкретно-наукові методи (історичний, хронологічний, структурно-логічний), які забезпечують вивчення проблеми в історичному розвитку, виявлення історичних витоків, окреслення тенденцій розвитку нормативно-правового забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Аналіз основних нормативних документів, що регламентували здобуття вищої освіти іноземними студентами в Україні впродовж другої половини ХХ ст., проводився відповідно до виокремлених нами періодів розвитку системи підготовки іноземних громадян. Зокрема, було виокремлено три періоди, що охоплюють 60-ті рр. ХХ ст. – початок ХХІ ст.

Всі визначені періоди були конститутивними в історії нашої країни. Кожен період потребував від державних органів влади прийняття рішень, заходів щодо формування чіткої організованої, контрольованої системи діяльності закладів у підготовці іноземних студентів. З-поміж окреслених документів: «Положення про навчання в СРСР громадян зарубіжних країн», «Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів», «Порядок організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства», які є певними інструкціями, регламентами та визначають систему критеріїв щодо координуючих органів, прав та обов'язків іноземних студентів, вимог до вступу, особливостей навчання та документування, за якими можемо відстежити розвиток системи підготовки іноземних громадян у нашій країні. У статті схарактеризуємо та порівняємо зазначені документи, що налагоджували функціонування системи підготовки іноземних студентів у періоди, виокремлені в нашому дослідженні.

Протягом першого періоду (1960–1990) визначальним було «Положення про навчання в СРСР громадян зарубіжних країн» (№ 42/5 від 18 березня 1973 р., затверджено наказом Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР), (далі – Положення'73). Зазначеним документом регулювалися всі аспекти роботи з іноземними студентами, аспірантами та стажерами для закладів освіти різних рівнів.

Основними пунктами документу є: порядок прийому, види навчання, умови прийому, вимоги до стану здоров'я, перелік документів і порядок їх подачі, підготовчий рік (вивчення російської мови), навчання у професійно-технічних, середніх спеціальних, вищих навчальних закладах, документи, які видаються громадянам зарубіжних країн після закінчення радянського закладу освіти, про зміну спеціальності та переведення в інший навчальний заклад, навчання в аспірантурі, стажування, права й обов'язки іноземних студентів, умови матеріального забезпечення, організації, які займаються справами іноземних студентів, про порядок ознайомлення громадян зарубіжних країн із Положенням'73.

Характеризуючи систему підготовки іноземних студентів у період дії вказаного Положення, ми розглядаємо лише ті пункти, що торкаються до підготовки іноземних громадян у закладах вищої освіти.

Державну політику СРСР було спрямовано на послідовну роботу з укріплення дружби та вза-

єморозуміння між народами й активне сприяння зарубіжним країнам у підготовці спеціалістів.

Ключовими організаціями, котрі координували процес надання освітніх послуг іноземним громадянам, тоді були: Управління по навчанню студентів, аспірантів і стажерів зарубіжних країн при Міністерстві вищої та середньої спеціальної освіти СРСР, відділ зовнішніх зв'язків Державного комітету Ради Міністрів СРСР із професійно-технічної освіти, Загальносоюзна Рада по справам іноземних студентів (м. Москва), міські ради по справам іноземних студентів, деканати (або відділення) по роботі з іноземними студентами закладів освіти.

Навчальні заклади СРСР зараховували на навчання громадян незалежно від їх расової, національної належності, віросповідання та статі. Права й обов'язки іноземних громадян, котрі прибули на навчання до СРСР, ретельно регламентувалися положенням до Наказу Міністра вищої та середньої спеціальної освіти та голови Державного комітету Міністрів СРСР із професійно-технічної освіти.

Серед обов'язків іноземних громадян, які прибули на навчання, варто виокремити такі: іноземний громадянин зобов'язаний дотримуватися радянських законів, поважати звичаї та традиції народів СРСР, виконувати всі встановлені для іноземців правила проживання та пересування на території СРСР, дотримуватися правил навчальної дисципліни, внутрішнього розпорядку ЗВО та студентського гуртожитку; особи, котрі не виконували зазначених обов'язків, були відраховані та мали покинути територію СРСР. Іноземних студентів, які зловживали радянською гостинністю, видворяли за межі СРСР, осіб, що скоїли кримінальний злочин, було притягнуто до відповідальності за чинними законами СРСР.

Всі іноземні студенти, які прибували на навчання до радянського вишу, мали право користуватися послугами, які надавала система освіти, такими як: безоплатне навчання, проживання у студентському гуртожитку, медичне обслуговування, читальні зали, бібліотеки, спортивні та культурні комплекси. Розмір і форма матеріального забезпечення іноземних студентів встановлювалися згідно з міждержавними договорами. Стипендії нараховувалися з моменту зарахування до ЗВО в карбованцях, а щодо іноземних громадян, які невчасно виконали навчальний план, проводилися заходи щодо зменшення розміру стипендії. Тоді з'являються земляцтва, які об'єднують студентів однієї країни, основними функціями земляцтв були: вирішення культурно-побутових питань, активізація участі іноземних студентів

у громадському житті з метою підготовки висококваліфікованих фахівців вихованих у дусі гуманізму та дружби народів. Земляцтва тісно співпрацювали з адміністрацією університету, студентськими організаціями. Навчання здійснювалося згідно з навчальними планами та програмами, які були встановлені для всіх радянських студентів.

Прийом іноземних громадян на навчання до СРСР здійснювався Міністерством вищої та середньої спеціальної освіти СРСР і Державним комітетом Ради Міністрів СРСР на основі міжурядових договорів і планів культурної та наукової співпраці, стипендій, виділених Радянським Союзом. Іноземні громадяни зараховувалися на навчання до освітніх закладів на загальних із радянськими громадянами умовах.

Система підготовки іноземних громадян у ЗВО охоплювала: підготовчий факультет – 10 місяців, основне навчання – 4–6 років (залежно від спеціальності), аспірантура – не більше 3 років (один додатковий рік, якщо аспірант не володіє російською). Варто відзначити, що іноземний студент не мав право на свій розсуд змінити спеціальність або перевестися до іншого навчального закладу.

Викладання здійснювалося російською мовою, тому для іноземних студентів було сформовано підготовчі факультети, де вони опановували мову. До того ж, на підготовчому відділенні російською викладалися такі базові дисципліни, як математика, фізика, хімія, біологія та ін. залежно від спеціальності, яку абітурієнти мали намір отримати. Основною метою функціонування підготовчих факультетів було забезпечення належного рівня знань російської мови з обов'язковим вивченням спеціальної термінології та приближення рівня знань із загальних дисциплін до рівня, необхідного для зарахування до ЗВО.

Нормативний термін навчання на підготовчому факультеті становив десять місяців, із закінченням іноземні громадяни, які успішно склали іспити, отримували свідоцтва про закінчення підготовчого факультету та направлялися на навчання за обраною спеціальністю до відповідних ЗВО.

Бути зарахованим до закладів вищих освіти мали право іноземні громадяни, котрі мали освіту, відповідну радянській повній загальній середній освіті, у віці до тридцяти років. ЗВО забезпечували підготовку висококваліфікованих спеціалістів, які набували ґрунтовних знань із провідних досягнень науки, техніки та культури. Іноземним студентам, котрі успішно склали державні іспити або захистили дипломний проект, рішенням державної екзаменаційної комісії було присво-

єно кваліфікацію згідно з отриманою спеціальністю та вручено диплом встановленого зразка. У додатку до диплома було перелічено всі дисципліни, які вивчалися, й оцінки по кожній з них. Студенту, який мав оцінку «відмінно» з не менш ніж 75% всіх дисциплін, «добре» по всім іншим дисциплінам і склав державний іспит чи захистив дипломний проект з оцінкою «відмінно», видавався диплом із відзнакою. Іноземні громадяни вступали до аспірантури закладів вищої освіти та науково-дослідних закладів для підготовки та захисту дисертації на здобуття вченого ступеня доктора філософії (кандидата наук).

Вимогами до зарахування в аспірантуру були: вік до 35 років, освіта, відповідна вищій освіті у СРСР, досвід практичної роботи за спеціальністю не менше двох років після закінчення ЗВО та наявність здібностей до науково-дослідницької роботи. Навчання в аспірантурі передбачало складання у визначений термін кандидатських іспитів із російської мови, філософії та спеціальних дисциплін, підготовку та захист дисертації. Кожний аспірант працює за індивідуальним планом, затвердженим вченою радою ЗВО або науково-дослідним закладом. Науковий керівник здійснює допомогу у виконанні досліджень за обраною темою. Періодично аспірант звітує про виконання індивідуально плану на засіданні кафедри (відділу, сектору, лабораторії) та щорічно проходить атестацію у свого наукового керівника. Після успішного захисту дисертаційної роботи аспіранту присвоювалося вчене звання доктора філософії. Цей період відзначився створенням цілісної системи управління роботою з іноземними студентами, яка чітко регламентувала роботу всіх відповідних структур (Положення об обучении в СССР граждан зарубежных стран, 1973: 1).

Другий період (1991–2002) виокремлений нашого дослідження припадає на роки отримання Україною незалежності та певну кризову ситуацію, яка полягла в тому, що стара система підготовки іноземних громадян була зруйнована, а нові напрями роботи перебували на етапі формування. Одним із основних документів, що регламентували роботу ЗВО з іноземними студентами, було «Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів» (№ 1238 від 05 серпня 1998 р., затверджено постановою Кабінету Міністрів України) (далі – Положення'98).

Пункти Положення'98 охоплюють такі питання, як: прийом іноземців на навчання, перелік документів, які іноземні громадяни подають до ЗВО, реєстрація національного паспорта

іноземця (документа, що його замінює), котрий прибув в Україну з метою навчання, облік іноземних студентів, прийом іноземців на навчання за міжнародними договорами та загальнодержавними програмами, прийом іноземців на навчання за міжнародними договорами та загальнодержавними програмами.

Головною установою, якій підпорядковуються заклади вищої освіти, що здійснюють підготовку іноземних студентів, а також юридичні особи, котрі надають посередницькі послуги з набору іноземців та осіб без громадянства на навчання, виступає Міністерство освіти України (далі – МО України). Наявність ліцензії на надання освітніх послуг є основною умовою для можливості проведення набору іноземних громадян на навчання до закладів вищої освіти. Іноземні студенти вступають до вишів України на основі міжнародних договорів України, загальнодержавних програм; договорів, укладених між закладом вищої освіти та юридичними та фізичними особами. ЗВО, який здійснює прийом іноземців на навчання, несе відповідальність за своєчасне оформлення документів на право їх перебування в Україні, звертається до територіальних органів або підрозділів Державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб для реєстрації національного паспорта (документа, що його замінює).

МО України видає запрошення на навчання в Україні для іноземних громадян, контролює набір і прийом, переведення іноземних студентів, здійснює облік всіх іноземних громадян, які приїхали до України з метою отримання освіти.

Зарахування іноземного студента здійснюється за результатами співбесіди та на основі складання договору на надання освітніх послуг. Переведення студента з одного закладу вищої освіти до іншого здійснюється за наявності письмового погодження обох закладів. Вартість навчання визначається МО України, Міністерством фінансів України та Міністерством економіки України (Положення про прийом іноземців, 1998: 3).

Звернення до тексту згаданого вище документа дозволяє встановити зміни, які відбулися в системі підготовки іноземних студентів в Україні, а саме: появу юридичних осіб (фірм), які надають посередницькі послуги з набору іноземців та осіб без громадянства, видачу запрошень на навчання в Україні, обов'язкове ліцензування ЗВО для надання освітніх послуг, контрактну основу навчання для іноземних громадян; спрощені умови вступу до ЗВО, створення Українського міжнародного центру «Освіта» при Міністерстві освіти України.

Таким чином, «радянська» система підготовки іноземних студентів у закладах освіти, яка регламентувала кожен аспект роботи від відбору, прийому до випуску і відправки на батьківщину, припинила своє існування. Фактично вся система навчання іноземних учнів була децентралізована. Питаннями навчання іноземних студентів повинні були займатися тепер безпосередньо ЗВО під контролем МО України. Варто наголосити, що за відсутності оновленої нормативної бази організація навчально-виховного процесу в іноземних студентів у ЗВО України переважно будувалася на традиціях, що склалися в радянський період. Тобто постанови, інструкції, накази радянського періоду, що перестали діяти «де-юре», продовжували «де-факто» скеровувати роботу в багатьох ЗВО. Однак у роки кризи системі освіти України вдалося зберегти базу, що дала поштовх до розвитку в новому форматі та дозволила посісти гідне місце в міжнародному освітньому співтоваристві.

Регулюючим документом, який припадає на третій період (2003–2020), виокремлений у нашому дослідженні, є «Порядок організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства» (№ 1541 від 01 листопада 2013 р., затверджено наказом Міністерства освіти і науки України), (далі – Порядок'2013).

Порядок'2013 визначає особливості організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства. Навчання іноземців здійснюється у ЗВО, які мають ліцензію на надання освітніх послуг, за денною (очною) та заочною формами навчання на підставі документів про попередню освіту, отриманих не раніше ніж за 10 років до дати звернення, із заявою щодо вступу до українського закладу освіти.

Основним державним контролюючим органом є Міністерство освіти і науки України (далі – МОН України), котре здійснює оцінку ефективності діяльності навчальних закладів з набору іноземців на навчання та ведення моніторингу якості надання освітніх послуг іноземцям.

Послуги з організації набору іноземців на навчання здійснюють: навчальні заклади, Державне підприємство «Український державний центр міжнародної освіти», уповноважене Міністерством освіти і науки України (далі – УДЦМО), суб'єкти господарювання, які уклали з навчальними закладами договорів щодо надання послуг із набору іноземців як кандидатів на навчання. Заклади вищої освіти інформують УДЦМО про укладання таких договорів. Для зарахування до ЗВО за освітнім рівнем «Бакалавр», «Магістр» необхідно володіти мовою викладання на рівні,

встановленому приймальною комісією навчального закладу, достатньому для ефективного навчання. Якщо іноземний громадянин не володіє мовою, ЗВО України надають послуги з навчання мови на підготовчому факультеті. Після успішного закінчення мовної підготовки іноземець отримує свідоцтво про закінчення підготовчого факультету (відділення) для іноземців та осіб без громадянства та вступає на навчання за основним напрямом підготовки (спеціальністю) до навчального закладу, який видав йому запрошення на навчання. Документи про попередню освіту збережених на навчання іноземців, видані навчальними закладами інших держав, обов'язково проходять процедуру визнання в Україні відповідно до законодавства. Прийом іноземців на навчання за міжнародними договорами України та державними програмами здійснюється на підставі направлення МОН України у порядку, передбаченому цими договорами та програмами.

Переведення іноземців з одного ЗВО до іншого здійснюється в установленому законодавством порядку на підставі наказу навчального закладу. Навчальні заклади, котрі надають освітні послуги іноземцям, забезпечують своєчасне подання документів до територіальних органів чи підрозділів Державної міграційної служби України для оформлення збереженим на навчання іноземцям в установленому законодавством порядку посвідок на тимчасове проживання.

Нормативні терміни навчання для здобуття того чи того рівня освіти визначаються відповідно до тривалості освітніх (наукових) програм. Облік іноземних слухачів, студентів, аспірантів і стажерів ведеться в електронній системі УДЦМО, куди адміністрація закладів вищої освіти надає інформацію про зміни в контингенті (Порядок організації набору та навчання, 2013: 2).

З огляду на появу великої кількості нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України, Міністерства закордонних справ, Державної міграційної служби України, Державної митної служби України, які вибудовують налагоджену систему з підготовки іноземних студентів у нашій країні початку ХХІ ст., можемо констату-

вати значний приріст кількості іноземних студентів, що вказує на зміцнення позицій України на міжнародному ринку освітніх послуг.

Висновки. Результати проведеного аналізу зазначених нормативно-правових документів дозволяють зробити узагальнення щодо позитивних тенденцій, які проявляються у значному розширенні академічних можливостей іноземних громадян.

Міністерство освіти і науки України у співпраці з УДЦМО виконують функції регулювання роботи, контролю та інформування суб'єктів господарювання, які надають послуги з набору іноземних студентів, закладів вищої освіти, що безпосередньо надають освітні послуги, студентів, котрі навчаються на базі документів, отриманих за кордоном, і випускників, які завершили навчання й отримали відповідний документ. Іноземний студент може сам обирати мову навчання, заклад вищої освіти, також має право змінити спеціальність, форму навчання, заклад освіти в установленому законодавством порядку.

Сьогодні вимоги до вступу значно спрощено, вступ здійснюється на основі визнаного в Україні документа про попередню освіту, співбесіди та складання договору на надання освітніх послуг. Важливою вважаємо відсутність вікових обмежень для вступу на той чи той рівень освіти.

Адміністрація закладу вищої освіти, який приймає на навчання іноземця, несе повну відповідальність за оформлення документів на право перебування в Україні.

До суперечливих тенденцій маємо віднести відсутність положення, яке б чітко регламентувало права й обов'язки іноземних громадян, котрі прибули на навчання до України. Зокрема, відсутність іспиту на знання мови викладання.

Вважаємо, що позитивні тенденції, виявлені в основних нормативно-правових документах, значно переважають, що відповідає основним напрямом державної освітньої політики. З огляду на появу значної кількості нормативно-правових регулюючих документів щодо навчання іноземних студентів в Україні їх вивчення й аналіз в історичній ретроспективі вважаємо перспективним напрямом історико-педагогічних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положение об обучении в СССР граждан зарубежных стран : приказ Министерства высшего и среднего специального образования СССР и Председателя Государственного комитета Совета Министров СССР по профессионально-техническому образованию от 18 января 1973 г. № 42/5. *Сборник документов по вопросам приема, обучения и материального обеспечения иностранных граждан, обучающихся в СССР.*
2. Порядок організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства : Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 листопада 2013 р. № 1541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2004-13#Text>.
3. Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів : Постанова Кабінету Міністрів України від 05 серпня 1998 р. № 1238. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1238-98-%D0%BF#Text>.

REFERENCES

1. Polozhenie ob obuchenii v SSSR grazhdan zarubezhnyh stran : prikaz Ministerstva vysshego i srednego special'nogo obrazovaniya SSSR i Predsedatelya Gosudarstvennogo komiteta Soveta Ministrov SSSR po professional'no-tekhnicheskomu obrazovaniyu № 42/5 ot 18.01.1973. [Regulations on the training of citizens of foreign countries in the USSR: order of the Minister of Higher and Secondary Specialized Education of the USSR and the Chairman of the State Committee of the Council of Ministers of the USSR for vocational and technical education]. [in Russian].
2. Polozhennya pro prijom inozemciv ta osib bez gromadyanstva na navchannya do vishih navchalnih zakladiv : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 05.08 1998 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2004-13#Text> [The procedure for organizing the recruitment and training (internship) of foreigners and stateless persons: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 01.11.2013 № 1541]. [in Ukrainian].
3. Polozhennya pro prijom inozemciv ta osib bez gromadyanstva na navchannya do vishih navchalnih zakladiv : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini №1238 vid 05.08 1998 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1238-98-%D0%BF#Text> [Regulations on the admission of foreigners and stateless persons to study at higher educational institutions: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 05.08.1998 № 1238]. [in Ukrainian].